

Tipovi intelektualaca u filmovima Woodyja Allena

Lipovski, Tesa

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:484852>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU
ODSJEK ZA KULTURU, MEDIJE I MENADŽMENT
SVEUČILIŠNI PREDDIPLOMSKI STUDIJ KULTUROLOGIJA

TESA LIPOVSKI

**TIPOVI INTELEKTUALACA U FILMOVIMA
WOODYJA ALLENA**

ZAVRŠNI RAD

MENTOR: doc. dr. sc. Katarina Žeravica

SUMENTOR: Tomislav Levak

Osijek, 2020.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	3
1. UVOD.....	4
2. BIOGRAFIJA WOODYJA ALLENA.....	5
3. INTELEKTUALCI.....	8
4. INTELEKTUALCI U FILMU.....	10
5. TIPOVI INTELEKTUALACA.....	12
5.1 Annie Hall.....	12
5.2 Manhattan.....	15
5.3. Hannah i njezine sestre.....	18
5.4. Razarajući Harry.....	21
5.5. Ponoć u Parizu.....	24
6. ZAKLJUČAK.....	29
7. LITERATURA.....	31

SAŽETAK

Intelektualac je vrlo inteligentna osoba čije je razmišljanje na višoj mentalnoj razini. Likovi intelektualaca pojavljuju se u umjetnosti od 50-ih godina prošlog stoljeća, a u svijetu filma najzastupljeniji su u djelima Woodyja Allena. On je u svojim filmovima temeljito razradio taj lik koji je gotovo svaki put poistovjetio sa samim sobom. Njegovi likovi intelektualaca oduševljavali su javnost i donijeli mu svjetsku slavu. Iako vrlo slični, osobine tih likova ipak se potanko razlikuju. Allenovi intelektualci kritiziraju svoju okolinu, odnosno američko društvo na humorističan i ciničan način. Oni se ne žele mijenjati ni zbog koga pa su često neshvaćeni i smatrani čudnima. U ovom radu iznesene su činjenice o životu Woodyja Allena, definicije intelektualaca i informacije o tome kada su se počeli pojavljivati u umjetnosti, analiza Allenovih filmova i intelektualaca te zaključak.

Ključne riječi: tipovi intelektualaca, film, Woody Allen, analiza likova

Intellectuals are very intelligent people whose way of thinking is on another mental level. Types of intellectuals are included in art from the 1950s and in the world of film they are most represented in the work of Woody Allen. In his movies, he thoroughly elaborated this character with whom he identifies almost every time. His types of intellectuals delighted the public and brought him fame around the world. Even though they are very similar, traits of these characters are slightly different. Allen's intellectuals criticize their environment, apropos American society in humorous and cynical way. They don't wanna change themselves for anyone, so often they're misunderstood and considered weird. This thesis introduces facts about the life of Woody Allen, definitions and informations about intellectuals and when they first started to appear in art, analysis of Allen's movies and intellectuals and also conclusion.

Key words: types of intellectuals, film, Woody Allen, character analysis

1. UVOD

Woody Allen jedan je od najpoznatijih i najcjenjenijih filmskih redatelja. Godinama je ovaj ekscentričan i nervozan, opsesivno-kompulzivan komičar iz New Yorka stvarao umjetnička djela. Njegova djela i postignuće oduševljavala su mnoge, a on nije bio uspješan samo u filmu, već i u pisanju knjiga, članaka te *stand-up*¹ nastupa. Njegov uspjeh mnogi su uspoređivali s onim Charlja Chaplina, no Chaplin je većinom glumio skitnicu, dok Allen glumi samog sebe, „prerušen“ u jednog od likova. Stapanje Allena s likom intelektualca donijelo mu je veliku slavu, no istovremeno i veliku ranjivost. (Girgus, 2002: 13) Režirao je 50 filmova – od kulturnih *slapstick*² i romantičnih komedija sve do krimi trilera. Od njegovog redateljskog debija pa sve do sada, Allenovi filmovi nestrpljivo su iščekivani diljem svijeta, a za svoja djela dobio je brojne nagrade.³ Neki od njegovih najpoznatijih filmova su *Annie Hall*, *Manhattan*, *Hannah i njezine sestre*, *Zločini i prijestupi*, *Moćna Afrodit*a, *Razarajući Harry*, *Vicky Christina Barcelona*, *Ponoć u Parizu*, *Rimu s ljubavlju*...

Intelektualci kao tema predstavljaju vrelo inspiracije za razna umjetnička djela, a Woody Allen je filmski umjetnik koji je najtemeljitiše analizirao lik intelektualca u svojim filmskim ostvarenjima. U radu je razrađeno pet Allenovih filmova koji uključuju likove intelektualaca. Ovi filmovi najpogodniji su za analizu likova intelektualaca jer predstavljaju pet reprezentativnih Allenovih intelektualaca. Odabrani filmovi prikazuju da protagonisti, to jest intelektualci, iako naizgled slični, sa sličnim osobinama, nisu identični te se svaki od njih razlikuje. Ovaj rad nastoji pokazati kako likovi intelektualaca u filmovima Woodyja Allena opisuju njegovo unutrašnje stanje, njegove emocije i razmišljanja u trenutku kada je film nastajao. Analiza odabranih filmova također će pokušati dokazati kako filmovi prikazuju razdoblje njegova života u kojem se nalazio kad ih je stvarao što je utjecalo i na kreiranje lika intelektualaca u istima. Osim toga, uz analizu likova intelektualaca, bit će analizirani i ostali likovi koji se pojavljuju u odabranim filmovima Woodyja Allena.

¹ *Stand-up* komedija je naziv za komediju koja je generalno izvedena od strane solo izvođača, to jest komičara koji se direktno, prividno spontano obraća publici. (Encyclopædia Britannica, 2020.)

² *slapstick* [slæ'pstik] (američki engleski) je američka nijema filmska komedija. Zasnovana je na gegu, to jest pretjeranoj fizičkoj akciji, brzom tempu, općoj zbrci i improvizaciji. (Hrvatska enciklopedija. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, pristup: 15.9.2020.)

³ Allen je osvojio 4 Oscara, 9 BAFTA nagrada, 2 Zlatna globusa i Cecil B. DeMille nagradu za doprinos kinematografiji. (*The Unruly Life of Woody Allen: A Biography*, 2000.)

2. BIOGRAFIJA WOODYJA ALLENA

U ovom poglavlju predstavljen je kratki životopis Woodyja Allena kako bismo lakše razumjeli zašto su u njegovim filmovima likovi intelektualca uvijek prikazani na određen način, odnosno koji su sve faktori utjecali na izgradnju Allenove osobnosti. Allen je napisao vrlo zanimljivu autobiografiju *Apropos of Nothing* koja će nam pomoći u dubljoj analizi njegova života.

Woody Allen američki je redatelj i glumac. Rođen je 1. prosinca 1935. u New Yorku pod imenom Allen Stewart Konigsberg. Dolazi iz židovske obitelji, a on i njegova sestra odrasli su u Brooklynu. Svoje djetinjstvo proveo je s ocem Martinom, majkom Netty, njenom sestrom i mužem. Njegova majka bila je vrlo nervozna žena kratkih živaca te nije pokazivala svoje osjećaje. To je rezultiralo time da je Allen odrastao vjerujući kako je nepoželjan te ga ništa nije moglo uvjeriti u suprotno. Allenov otac bio je velika suprotnost njegovoj majci. Sve što je Allen napravio njega je oduševljavalo, čak i ako je bio neposlušan. Također, otac mu je bio vrlo rastrošan, a svom sinu kupovao bi sve što je poželio.⁴

Allen nikada nije bio zainteresiran za školu. Pohađao je hebrejsku školu, istu koju je pohađao i njegov otac, no ona ga nije nimalo zanimala. Bio je inteligentno dijete, vrlo nizak i mršav s tužnim izrazom lica te se sramio svojeg izgleda. Nakon završene osnovne škole upisao je srednju školu *Middwood* – jednu od tadašnjih najboljih srednjih škola u New Yorku. Tamo se nije previše isticao, a učio je samo onoliko koliko je bilo potrebno za prolaz u viši razred. U srednjoj školi razvio je ljubav prema filmu pa se često iskradao iz škole te provodio vrijeme u kinima. Kasnije je upisao studij komunikologije i filma na fakultetu u New Yorku, no odlučio je odustati od fakultetskog obrazovanja.⁵

⁴ Mnogi su tvrdili kako su Allenovi roditelji bili vrlo čudan par te nisu često međusobno razgovarali. Navodno su bili čista suprotnost, a Allenova je majka nerijetko upotrijebila i fizičku silu kako bi disciplinirala sina (*The Unruly Life of Woody Allen: A Biography*, 2000: 39).

⁵ Allena nije zanimalo učenje i nije volio provoditi vrijeme u školskim učionicama i fakultetskim predavaonicama, stoga se već nakon prvog semestra ispisao s fakulteta (*The Unruly Life of Woody Allen: A Biography*, 2000: 37).

Slika 1: Woody Allen danas⁶

Kada je napunio 20 godina dobio je posao u Hollywoodu kao pisac komedije u NBC-evoj emisiji *Ed Sullivan Show*. U to vrijeme počeo je pisati pisma Harlene Rosen⁷ s kojom se nedugo nakon toga i vjenčao. Oboje su tada bili vrlo mladi, ona je imala samo 17 godina. Zbog loše gledanosti, *Ed Sullivan Show* je otkazan pa su se Allen i Harlene morali vratiti u New York (Allen, 2020: 7-88).

U četiri godine koje je proveo u New Yorku nakon što je napustio Hollywood, postao je vrlo cijenjen pisac koji je pisao za najveće televizijske komičarske zvijezde, a tada je radio za *Garry Moore Show*. Nakon šest godina braka razvodi se s Harlene i započinje vezu s Louise Lasser. S Louise je snimio nekoliko filmova - *What's New Pussycat?*, *What's Up Tiger Lily?*, *Take the Money and Run*, *Men of Crisis: The Harvey Wallinger Story*, *Bananas*, *Stardust Memories*... Do 1962. Allen je imao reputaciju najpopularnijeg komičara u državi. Neprestano je radio, a znao je raditi i do sedam mjeseci bez ijednog slobodnog dana.

Louise Lasser i Woody Allen vjenčali su se 1966. Nakon tri godine provedene zajedno par se razvodi te on početkom 1979. započinje vezu s glumicom Miom Farrow. U ono vrijeme oboje su bili na vrhuncu svojih karijera, što je rezultiralo mnogim zajedničkim filmskim suradnjama. Njihovi zajednički filmovi smatrani su najboljim Allenovim djelima. Nikada se

⁶ izvor: The Official Website of Woody Allen, <https://www.woodyallen.com/biography/> (pristup: 6.9.2020.)

⁷ Harlene Rosen bila je Allenova prijateljica s fakulteta prema kojoj je on gajio osjećaje za vrijeme studiranja (*The Unruly Life of Woody Allen: A Biography*, 2000.: 58).

nisu vjenčali, ali su bili zajedno deset godina. Farrow i Allen odlučuju zajedno posvojiti dvoje djece, a u prosincu 1987. Mia je rodila Allenovo dijete – sina Ronana Farrowa.

Kasnije Allen započinje vezu sa Soon-Yi Previn⁸. Vjenčali su se 1997. te su i dalje u braku, a zajedno su posvojili dvoje djece – Bechet Dumaine Allen i Manzie Tio Allen. Danas žive u New Yorku (Meade, 2000: 64-509).

Slika 2: Woody Allen i Soon-Yi Previn na premijeri njegovog filma *Cafe Society* 2016. godine⁹

⁸ Soon-Yi Previn posvojena je kći Mie Farrow koja je odrasla uz Woody Allena. Iz tog razloga, javnost je negativno reagirala na njihovu vezu te kasnije zaruke. (*The Unruly Life of Woody Allen: A Biography*, 2000: 525)

⁹izvor: Vox, <https://www.vox.com/culture/2018/9/17/17868378/soon-yi-previn-interview-woody-allen-mia-farrow-new-york-magazine> (pristup: 6.9.2020.)

3. INTELEKTUALCI

Riječ intelektualac teško je definirati. Ovaj pojam novijeg je datuma, no intelektualci postoje od početka stvaranja kulture kao „ljudi koji su svojim umnim radom stvarali tekovine kulture i civilizacije.“ (Bezić, 1988: 331) Živan Bezić u članku *Tko je i što je intelektualac?* govori kako postoje tri skupine definicija ovog pojma. Prva skupina vodi se definicijom J. Le Goffa koji govori da su intelektualci oni „kojima je zanat misliti i prenositi svoje mišljenje na druge.“ (Bezić, 1988: 334) U drugoj skupini intelektualci su definirani kao oni koji „potaknuti osobnim sklonostima (sve rjeđe) ili obavezama profesionalne uloge (sve više) — češće nego većina stanovništva koriste apstraktan i simboličan način mišljenja, izražavanja i komuniciranja.“ (Bezić, 1988: 334) U trećoj skupini pojam intelektualac je pojašnjen kao „svaki čovjek kome je misao odredila život, koji živi za ideje, koji ima progresivni i humanistički stav prema društvu i ljudima oko sebe, bez obzira na porijeklo, formalno obrazovanje i klasni položaj“. (Bezić, 1988: 334) No, prema Živanu Beziću, ove definicije nisu zadovoljavajuće te on tvrdi kako je intelektualac visoko obrazovana osoba koji stvara intelektualna dobra. Oni su imali različite uloge u različitim dijelovima svijeta. U 18. stoljeću nazivali su ih filozofima ili mudracima, a u 19. se upotrebljavao izraz učenjak ili znanstvenik. Bezić (1988: 332) pretpostavlja da je intelektualac vrlo školovan čovjek, no naravno, uvijek postoje iznimke. Također, nisu ni svi ljudi koji obavljaju intelektualne poslove ujedno i intelektualci. Smatra se da su karakteristike koje čine nekoga intelektualcem: sposobnost logičkog razmišljanja, talent, oštroumnost i vještina snalaženja. Ove sposobnosti se moraju često koristiti kako ne bi zakržljale. Uz to, moraju biti produhovljeni, radoznali, mudri, objektivni, disciplinirani, odgovorni, poštenu, imati kvalitetno znanje... To je idealna slika intelektualca kojoj ne odgovaraju svi intelektualci. Ipak, intelektualci su potrebni u ovom svijetu jer bez njih bi, kako tvrdi Živan Bezić, svijet bio kao zoološki vrt.

Glavna odlika intelektualaca jest istinitost i produhovljenost. To su ključni razlozi intelektualčeva postojanja. Također, od početka njihove pojave, smatra se da su oni viši, takozvani gospodski sloj društva. Njihova uloga bila je upravljati društvom jer samo najobrazovaniji mogu biti na vlasti (Bezić, 1988: 331-340). No, kao što je već napomenuto, intelektualci su kroz vrijeme doživljavani na razne načine, a danas se smatraju znalcima. Ono po čemu se intelektualci razlikuju od drugih ljudi jest njihovo „šire, dublje i temeljitije znanje, praktična mudrost uređenja složene i nepregledne stvarnosti te vješta i prikladna jezična sposobnost da riječima, imenima i pojmovima unose red u semantičku zbrku“ (Šarčević, 2016: 293). U 21. stoljeću paradigma se promijenila pa stoga intelektualci ne moraju biti pripadnici

višeg sloja zajednice, već su to „obični“ učenjaci; svakodnevni ljudi koji svijet gledaju drugačije od većine društva. Iako Mirko Kovač u svojem djelu *Elita gora od rulje* ističe kako su intelektualci „činili zlodjela, bilo kao ideolozi ili izravno kao zapovjednici“ (Kovač, 2009: 151), danas ih se pak razumije i doživljava uzorima u društvu. Šarčević intelektualce dijeli na „fanatik-intelektualce“ i „cinik-intelektualce“. „Fanatik-intelektualci“ su oni koji smatraju da oni sami kreiraju vlastiti smisao realnosti te da imaju rješenje za kaotičnu realnost. Oni moraju uspostaviti smisao pa makar i nasiljem. S druge strane imamo „cinik-intelektualce“ koji se zanose vlastitom moći i znanjem. Također, oni se mire s nepromjenjivošću realnosti, postaju pasivni i pesimistični, a vrlo su egocentrični i pokušavaju sačuvati sebe i udovoljiti sami sebi (Šarčević, 2016: 296).

4. INTELEKTUALCI U FILMU

Od početka čovječanstva ljudi su osjećali potrebu zabilježiti ono što opaze. Želju za trajnim zapisom među prvima osjetio je Leonardo Da Vinci koji je 1500. godine opisao i nacrtao „cameru obscuru“. Kasnije su mnogi umjetnici pomoću nje prenosili svoja umjetnička djela na platno, a bila je temelj za izum fotoaparata i kamera (Šišak, 2013: 247). Početak filma, koji se kao medij razvija od fotografije, nalazimo u nijemom, crno-bijelom filmu. Braća Lumiere zaslužna su za komercijalni proboj ovog medija kombinirajući fotografski i projekcijski uređaj. Na taj način su 1895. stvorili prvu kameru. Te iste godine predstavili su svoj prvi film *Radnici napuštaju Lumiere tvornicu* koji je, iako kraći od dvije minute, od velike važnosti i ključan za razvoj kinematografije i filmografije (Dixon, Foster, 2008: 60-61).

Danas je film digitalno, multi-milijardersko globalno poslovanje, no i jedna od najpristupačnijih umjetničkih formi koja u nama može izazvati razne osjećaje te možemo reći da „isključivo filmska umjetnost u cijelosti reprezentira duhovne probleme ovog stoljeća, jer nijednoj drugoj umjetnosti ne uspijeva toliko brzo reagiranje na sve aktualne socijalne i društvene probleme koji se javljaju u raznim zemljama, zahvaljujući isključivo novo otkrivenom mediju i gotovo novinarskoj ažurnosti da se progovori proročanski s platna i to temeljito i sudbonosno“ (*Moderne filmske intelektualne sinteze*, 1970: 91).

S vremenom, mnogi su režiseri počeli uključivati likove intelektualaca u svoje filmove prikazujući ih na razne načine. Ponekad su oni protagonisti, odnosno u centru socijalnih događanja, a ponekad glavna prepreka u rješavanju problema (Šarčević, 2016: 289). Oni se u medijima, pa tako i u filmu, najčešće prikazuju kao stvaratelji ideja, prožeti su duhovnošću, slobodnog razmišljanja i djelovanja te su često neshvaćeni od strane svoje zajednice. Revolucionaran film, koji je među prvima intelektualca stavio u središte događaja, bio je *Građanin Kane* redatelja Orsona Wellesa. To je film iz 1941. godine, drama s elementima tragedije koja se danas smatra klasikom. Film je snimljen pomalo kao dokumentarac, prepričan u stilu biografije, a glavni protagonist je Charles Kane. On je novinar koji kritizira moderno novinarstvo jer smatra da je u toj djelatnosti postala najvažnija prevlast moći. Ovaj film prikazao je muškarca, intelektualca, koji razmišlja drugačije od ostatka društva s kojim se susreće (Zhang Yuruo, 2011: 1).

Obrađivanje egzistencijalnih tema u kojima se naglašava čovjek i njegova prolaznost, započelo je i francuskim novim valom 60-ih. Redateljima toga doba bilo je u cilju promijeniti shvaćanje filma, a redatelj je bio apsolutni autor filma. Ti filmovi bili su odvažni, velika novina

svojim stilom, temama, pristupom obradi likova, načinom na koji su obrađivali film, a mijenjali su očekivanja publike preko noći. Oni su prikazivali živote ljudi koji doživljavaju svoju sredinu na drugačiji način, preispituju samog sebe i teže ka novim iskustvima (Foster, Dixon, 2008: 446-447). Francuski novi val je ujedno dao poticaj i ostalim europskim zemljama na modernistički pogled na film i njegovu tematiku. Jedna od tih zemalja bila je i Jugoslavija (*Hrvatska enciklopedija*, 2002.). Početkom 60-ih u Jugoslaviji – ambiciozni studenti počeli su snimati filmove koji dočaravaju duševna stanja i bave se problemom „egzistencijalne besciljnosti, izgubljenosti, zarobljenosti, i to čine istražujući asocijativno-sugestivan pristup strukturiranju filma nasuprot klasično narativnom, odnosno informativno-deskripcijskom koji je dominirao filmovima što su se prikazivali u kinima“ (Turković, 2009: 92).

Također, u nekim filmovima intelektualci su prikazani i na negativan način. Oni su, naravno, vrlo inteligentni, no to koriste u loše svrhe. Jedan od takvih likova je Hannibal Lecter iz filma *Kad jaganjci utihnu* (1991.). On je neshvaćen od strane drugih, briljantan u onome što radi, maštovit, ali istovremeno psihički neuravnotežen. Jedan od razloga njegove neuravnoteženosti jest njegovo traumatično djetinjstvo.

5. TIPOVI INTELEKTUALACA

U ovom poglavlju predstaviti ćemo Allenove likove intelektualaca. Oni su ustvari prikaz njegove osobnosti, a najčešće ih on i sam glumi. Njegova se osobnost u filmovima ismijava i preuveličava, a svakog od njih povezuje jednako zanimanje, odlazak psihologu, propali brakovi, ciničnost, ljubav prema jazzu, intelektualnim romanima i dokumentarcima... Oni su prosječni muškarci, pripadnici srednje klase najčešće židovskog podrijetla. Izgledom se ne ističu, ali smatraju da su na višoj intelektualnoj razini nego drugi. Nerijetko u svojim filmovima, Woody Allen na šaljiv način ismijava i kritizira tuđa stajališta i razmišljanja.

Likove intelektualaca prikazati ćemo fokusirajući se na muške likove u njegovih pet filmova, a to su *Hannah i njezine sestre*, *Annie Hall*, *Ponoć u Parizu*, *Manhattan* i *Razarajući Harry*. Likovi intelektualaca u odabranim filmovima najreprezentativniji su i najoptimalniji za analiziranje istih jer prikazuju na koji način su sporedni likovi drugačiji, odnosno različiti od likova intelektualaca. Prikazuju se slični odnosi sa ženskim likovima koji se ipak potanko razlikuju u svakom od filmova, njihova kompleksna i jedinstvena razmišljanja i njihov svijet mašte koji nitko drugi ne razumije osim njih samih. Odabrani filmovi također predočavaju kako nije jednostavno biti intelektualac jer su oni neshvaćeni, smatrani čudnima i izopćeni iz društva zbog toga što je teško poistovjetiti se s njima. Filmove ćemo obraditi kronološki, stoga je prvi na redu *Annie Hall*.

5.1. *Annie Hall*

Annie Hall smatra se jednim od najboljih Allenovih filmova ikad snimljenih. To je romantična komedija iz 1977., a u glavnoj ulozi su Woody Allen i Diane Keaton, njegova tadašnja djevojka. Film je osvojio 4 Oscara – za najbolji film, najboljeg redatelja, najbolju glavnu glumicu i najbolji scenarij. Ono što je zanimljivo u filmu jest da se glavni lik konstantno obraća publici te na taj način „probija“ četvrti zid.

Radnja kroz cijeli film je retrospektivna, a započinje krupnim planom Woodyja Allena, odnosno Alvyja Singera, koji nam ispriča šalu. Zatim se prikazuje Alvyjevo djetinjstvo te vidimo njegovu nervoznu majku i druželjubiva oca. Djetinjstvo Alvyja identično je Allenovu; živi u malom stanu u Brooklynu, židovskog je porijekla, ne voli ići u školu i nema mnogo prijatelja. Na početku filma saznajemo kako je Alvy dva puta rastavljen, a uz to prikazan je i odnos Alvyja i Annie Hall. Oni stoje u redu u kinu i čekaju prikazivanje filma te ovdje prvi put

vidimo kako njihov međusoban odnos nije sjajan. Veza im ne funkcionira kao prije, nemaju razumijevanje jedan za drugoga i oboje posjećuju psihoterapeuta zbog vlastitih problema. Također, saznajemo i da Alvy nije vjeran Annie te ju vara sa studenticom Alison Pučnik. Njemu ta afera ubrzo dosadi, zbog čega raskida s Alison. Njegova veza s Annie i dalje traje, a on se ne kaje zbog prevare. Zatim vidimo kadar Alvyja i Annie kako šecu plažom i raspravljaju o svojim dosadašnjim vezama, a prikazan je i njihov prvi susret. Upoznali su se igrajući tenis u paru sa svojim prijateljima, nakon čega je ona njemu ponudila prijevoz do stana. Oni završe na njenom balkonu gdje čavrljaju uz bijelo vino. Alvy pozove Annie na spoj na što ona pristaje te tako započinje njihova veza. Ubrzo nakon toga Annie priznaje Alvyju da ga voli, a on njoj odgovara kako je ono što on osjeća prema njoj više nego obična ljubav. Također joj otkriva da je pesimist i opsjednut smrću, na što se ona ne zgraža nego ga pokušava razumjeti. Annie odluči napraviti veliki korak u njihovoj vezi te govori Alvyju da će se preseliti k njemu, no njega to ne oduševljava. Ipak, ona se doseli u njegov stan i tada započinju sve veći problemi. Annie na nagovor Alvyja ponovo kreće na fakultet i zbog toga ima dojam da ju Alvy smatra glupom. On pak saznaje kako Annie ima aferu s profesorom na fakultetu i njih dvoje se zbog toga posvađaju i prekinu. Alvy pokušava otkriti smisao veza te propituje samog sebe. Nakon nekog vremena odluči krenuti dalje te odlazi na spoj s prijateljicom svojega najboljeg prijatelja. Na spoju glavnu riječ vodi ona, zbog čega je Alvyju pomalo dosadno. Zajedno odlaze k Alvyju u stan, a njihovo druženje prekida Annien telefonski poziv u tri ujutro. Uplašen Alvy brzo odlazi k njoj, ali postane uzrujan kada sazna da je hitan slučaj pauk u njenoj kupaonici. On ju zbog toga grdi, no ipak ubije pauka. Ona mu zatim priznaje kako joj nedostaje te njih dvoje nanovo započinju vezu. Ponovo im je veza divna te se odlično slažu i provode. Zajedno odlaze na izlet kako bi proslavili njen rođendan, a Alvy odlazi i u bar slušati Annie kako pjeva. Zajedno odlaze u Los Angeles te se tamo sastaju s Alvyjevim prijateljem Robom. Pri povratku govore jedan drugome kako ova veza ne funkcionira te se opet rastaju. Annie se zbog svoje karijere seli u Los Angeles, a Alvy ubrzo shvaća kako mu ona nedostaje. Odlazi u njen grad te ju zaprosi, ali ga ona odbija i govori mu kako njihova veza nema smisla. Nakon toga prikazuje se njihov posljednji susret: Annie s novim partnerom i Alvy s novom djevojkom. Odlaze zajedno u kafić i prisjećaju se lijepih trenutaka provedenih zajedno, a na kraju filma se pozdravljaju i odlaze.

Kao što je već navedeno, intelektualac u *Annie Hall* je Alvy Singer. Na početku filma on objašnjava kako je za njega život prepun usamljenosti, bijede i patnje. Odrastao je i živi u New Yorku. Još od malih nogu izbjegavao je svoje vršnjake te nije sklapao prijateljstva. Ima jednog prijatelja s kojim je u dobrim odnosima, a to je Rob koji je Alvyjeva čista suprotnost.

Alvy je komičar koji piše šale i scenarije za televizijske voditelje. Njegove šale temelje se na ismijavanju drugih i samog sebe, što nasmijava publiku. Iako je humoristična osoba šaljive prirode, veliki je pesimist koji je opčinjen smrću. On život dijeli na 'grozno' i 'jadno'. Po njemu, grozno je ono što se događa ljudima koji su invalidi ili smrtno bolesni, a jadni su svi ostali koji vode „normalan“ život. Voli čitati kvalitetne knjige i gledati poučne dokumentarce pa sam sebe smatra intelektualcem. Često misli da je inteligentniji od drugih pa pametuje svima oko sebe, a u jednoj sceni čak izjavljuje da „intelektualci dokazuju da možeš biti briljantan i nemati pojma ni o čemu.“ Uvijek vidi ono najgore u ljudima, a zavidan je na tuđem uspjehu i sreći. Alvy je dosad rastavljen dva puta, no i dalje ne odustaje od veza. Iako je on sam nevjeran, očekuje od svoje partnerice da mu bude vjerna i prilagođava se svakoj situaciji. Ne mijenja se ni zbog koga te ga nervira kada mora napraviti kompromis. Smatra kako je on uvijek u pravu i kako bi se svi trebali podrediti njemu. Ne voli se suočavati s istinom i prihvaćati činjenice koje njemu ne odgovaraju, a to dokazuju njegovi dugoročni posjeti psihologu. Naime, Alvy posjećuje istog psihoterapeuta već 15 godina i nikako ne može riješiti svoje poteškoće. On smatra da ne može utjecati na rješenje svojih problema i stoga se neprekidno žali te okrivljuje vlastitog psihoterapeuta, iz čega možemo zaključiti da su u njegovom životu uvijek drugi krivi za njegove neuspjehe. Nesiguran je, neurotičan, pretenciozan te većinom misli da je bolji od svih. U njegovom životu on je glavni lik, a njegov ego ne dopušta mu da suosjeća s drugima. Veliki je perfekcionista pa ga izluđuje nesavršenost života što prepoznajemo u njegovoj izjavi: „U umjetnosti želite da sve bude savršeno jer je u životu to teško.“

S obzirom da Alvy nije osoba koja se voli okružiti ljudima, u njegovom životu prikazana su samo dva stalna lika, a to su Annie Hall i njegov prijatelj Rob. U prvom susretu Annie i Alvyja možemo vidjeti da je ona pomalo nervozna i nesigurna osoba. Konstantno misli kako nije dovoljno inteligentna te čita razne knjige koje joj Alvy preporučuje i na njegov nagovor upisuje fakultet. Annie je draga i dobra osoba, no pomalo naivna i komplicirana jer većinom nije sigurna što zapravo želi. Ona dopušta Alvyju da joj pametuje i trpi njegov pesimizam i opsesiju smrću. Isto kao i Alvy, posjećuje psihoterapeuta, no za razliku od njega ona je spremna suočiti se sa svojim problemima i poraditi na njihovom rješavanju. Nadarena je za pjevanje te povremeno nastupa u baru u New Yorku gdje ju zapazi producent iz Los Angelesa. Na kraju veze s Alvyjem, Annie odlazi u Los Angeles kako bi započela svoju pjevačku karijeru.

Drugi stalni lik je Rob, Alvyjev prijatelj koji je zaslužan za upoznavanje Alvyja i Annie. Kao što je već navedeno, on je čista suprotnost Alvyju te bi se gledatelj mogao i zapitati koji je razlog njihova zajedničkog druženja s obzirom da nemaju iste preferencije. Jedino što im je

obojski zajedničko je da rade na televiziji, no za razliku od Alvyja, Rob se bavi niskobudžetnim nekvalitetnim humorističnim serijama u kojima je humor loš, zbog čega ga Alvy osuđuje i ismijava. Rob je visok, zgodan i karizmatičan, ima mnogo djevojaka koje neprestano mijenja, što frustrira Alvyja koji nema sreće u vezama. Još jedna velika suprotnost između ova dva lika je u tome što je Rob, iako manje inteligentan od Alvyja, uvijek sretan i zadovoljan svojim životom. On se ne zamara sitnicama i uživa u svakom trenutku pa mu Alvy uvijek potajno zavidi na tome.

5.2. *Manhattan*

Manhattan je romantična komedija iz 1979. godine. Ovo je jedini film od navedenih koji je snimljen u crno-bijeloj tehnici. Film se smatra vrlo kontroverznim iz razloga što Allenovu, odnosno Isaacovu djevojku glumi Mariel Hemingway koja je tada imala 17 godina. U filmu također glumi i Diane Keaton s kojom je Allen bio u vezi, a još jedna od velikih zvijezda koju prepoznajemo u *Manhattanu* jest Meryl Streep.

Film započinje kadrovima Manhattana, a u pozadini čujemo Allenov glas koji osmišljava uvod svoje knjige. Isaac ima 42 godine, dva puta je rastavljen, a u vezi je sa 17-godišnjom Tracy koja pohađa srednju školu. On je zaposlen na televiziji kao scenarist, no to zanimanje ga ne ispunjava. Tracy i Isaac odlaze na večeru s njegovim najboljim prijateljem Yaleom, fakultetskim profesorom i njegovom ženom Emily. Nakon večere, Yale povjerava Isaacu u tajnosti kako je upoznao drugu ženu te je zaljubljen u nju. Isaac saznaje kako njegova bivša žena, koja ga je ostavila zbog druge žene, piše knjigu o njihovom odnosu i razvodu. To ga razljuti te se suočava s njom i govori joj kako nije oduševljen tom idejom. Nju ne zanima njegovo mišljenje pa nezainteresirano napušta Isaacovo društvo. U sljedećim kadrovima vidimo Tracy kako leži na Isaacovom kauču i čita knjigu. Njih dvoje vode razgovor, a ona želi prenoćiti kod njega. On se s tim ne slaže jer je svjestan kako je ona još vrlo mlada i ne želi da se veže za njega. Isaac joj objašnjava kako je cijeli život pred njom i kako mora štošta iskusiti prije nego što se skraši s muškarcem. Nju frustrira što ju Isaac ne shvaća ozbiljno. Nakon toga njih dvoje odlaze u muzej gdje susreću Yalea i Mary, njegovu ljubavnicu. Maryino mišljenje o skulpturama i slikama u muzeju čista je suprotnost Isaacovu te se on uzruja. Odlazi s Tracy u kupovinu namirnica i tamo joj iznosi svoje negativno mišljenje o Mary, a ona ga pokušava smiriti. Isaac nezadovoljan svojim zvanjem daje otkaz, no ubrzo nakon toga shvati kako je učinio pogrešku. Zbog toga se mora preseliti u manji stan lošije kvalitete od sadašnjeg. Isaac odlazi na

Equal Rights Amendment gdje ponovo sreće Mary, no ovog puta oni vode ugodan razgovor, a njemu se Mary sviđa. Zajedno provode par sati, pa čak i prošeću njenog kućnog ljubimca. Drugo jutro Isaac zove Yalea te provjerava sviđa li se njemu Mary i dalje. Nakon što mu Yale govori da još uvijek gaji osjećaje prema Mary, Isaac odustaje od nje. Isaac odlazi kod svoje bivše žene Jill kako bi proveo vrijeme sa svojim sinom i tijekom tog posjeta, Jill i Isaac se porječkaju, nakon čega sa sinom odlazi na večeru. Nakon toga, Mary ga zove i predloži mu da prošeću. Ubrzo počinje padati kiša pa njih dvoje pokisnu i odlaze u muzej. U ovim scenama možemo vidjeti kako Mary zaista privlači Isaaca, no on joj govori da se više ne mogu nalaziti. Nakon toga on se nalazi s Tracy, a ona mu otkriva kako je dobila priliku otići studirati glumu u London. Isaac je oduševljen tom informacijom i uvjerava ju kako ne smije propustiti tu priliku. Odlaze na vožnju kočijom gdje uživaju u romantičnoj vožnji gradom. Tu noć oni provode zajedno u Isaacovom novom stanu, a on neprestano prigovara zbog loše kvalitete stana. Drugi dan Yale raskida svoju aferu s Mary i kasnije potiče Isaaca da započne vezu s Mary. Isaac i Mary se nalaze, on ju poljubi te tako započinje njihova veza. Nedugo nakon toga raskida svoju vezu s Tracy, koju to rastuži. Ona se rasplače, a on ju pokušava utješiti i uvjerava ju kako će pronaći boljeg od njega. Njegova veza s Mary je sjajna i oni uživaju u vremenu provedenom zajedno. Problemi nastaju kada Yaleova supruga Emily predloži da se njih četvero zajedno druže. Oni odlaze u kino, a cijela situacija je vrlo neugodna. Kasnije Mary i Isaac odlaze u kupovinu i tamo susreću Maryinog bivšeg muža Jeremiaha. Isaac se iznenadi jer je očekivao naočitog i privlačnog muškarca, no Jeremiah je nizak i pomalo slični na karikaturu. Nakon toga provode vrijeme u njenom stanu, a Mary dobiva poziv od Yalea koji joj priznaje kako mu nedostaje. Ona tu informaciju ne otkriva Isaacu. Ubrzo Yale kupuje auto pa oba para (Isaac, Mary, Yale i Emily) odlaze na izlet na kojemu se lijepo provedu. Za vrijeme šetnje opaze u izlogu knjižare knjigu koju je napisala Jill te ju Yale čita naglas i svi zajedno smiju se informacijama koje knjiga sadrži. Nakon izleta, Isaac odlazi k Jill i grdi ju zbog onoga što je napisano u knjizi, no ona mu govori kako ju ne zanima njegovo mišljenje. On se vraća u stan, a tamo mu Mary priznaje da se ponovo nalazi s Yaleom i da ga još voli pa njih dvoje prekidaju vezu. Isaac shvaća kako je najbolja djevojka koju je dosad imao bila Tracy te trči do njenog stana. Nalazi ju u predvorju zgrade, spakiranu, spremnu za odlazak u London. Moli ju da ne odlazi, no ona govori kako mora otići i uvjerava ga kako će se vratiti za šest mjeseci te se njih dvoje rastaju. Film završava onako kako je i započeo - kadrovima Manhattana.

Tip intelektualca u ovom filmu je Isaac Davis koji pokušava napisati knjigu, što je jedan od razloga zbog kojeg kao scenarist na televiziji daje otkaz. Živi u New Yorku, divi mu se jer

je to njegov grad koji nikada ne bi mogao napustiti. On posjećuje psihoterapeuta te je rastavljen dva puta. Plaća alimentaciju dvjema bivšim suprugama, uplaćuje novce svome sinu i roditeljima. Nervozne je prirode, duhovit i melankoličan. Skriva svoje probleme svojim smislom za humor i iako je karizmatičan, istovremeno je pesimističan i tjeskoban. Nije pušač, no kako bi nasmijao svoje prijatelje, ispuhivao bi dim cigarete u muževnoj pozi s grimasom na licu. Njegova bivša supruga Jill rastala se od njega zbog druge žene, što je pogodilo njegov ego pa to ne može prihvatiti. Kasnije priznaje kako je čak Jillinu novu djevojku želio pregaziti automobilom. Isaacovu osobnost najbolje opisuje u svojoj knjizi upravo Jill: „Imao je napadaje bijesa. Židovska liberalna paranoja, muški šovinizam, mizantropija i nihilistički očaj. Uvijek se žalio na život, ali nije imao rješenja. Htio je biti umjetnik, ali nije bio spreman žrtvovati se. Govorio je o strahu od smrti koji je bio obična narcisoidnost“ (*Manhattan Script*, 1979.). Kao što je navedeno, Isaac je strahovao od smrti, no u filmu to nije toliko izraženo. U vezi je sa 17-godišnjom djevojkom, što ga uzbuđuje jer je u krizi srednjih godina. Iako ne shvaća Tracy ozbiljno zbog njenih godina, u filmu je njegovo ponašanje nezrelije od Tracyna. U stvari, njegova veza s toliko mlađom djevojkom potvrđuje njegovu nezrelost. Svjestan je da ta veza nije dugotrajna, a kasnije se zaljubljuje u ljubavnicu svojeg najboljeg prijatelja Mary. Kada ga Mary ostavi, on shvaća da je uzimao Tracy zdravo za gotovo i da ju nije cijenio te se kaje što ju je napustio.

Kako bismo još više shvatili kakav je Isaac kao lik intelektualca, moramo se fokusirati i na druge likove te opisati njihovu osobnost, mane i vrline. Lik koji je bio Isaacova suprotnost je Mary, žena u koju se on zaljubljuje. Ona je komplicirana, humoristična i urbana žena. Inteligentna je i sofisticirana, a voli to pokazivati. Privlačna je i član visokog društva Manhattana pa je stoga pozivana na najelitnija događanja u New Yorku. Novinarka je i smatra da je vrlo iskrena jer je to ključno za njenu profesiju. Ipak, u mnogim slučajevima njena iskrenost prelazi u bezobrazluk. Opčinjena je svojim privatnim životom pa zbog toga posjećuje psihoterapeuta. Voli umjetnost i književnost te često posjećuje muzeje. Rastavljena je, a u vezi je s oženjenim muškarcem, no nakon što okonča tu vezu, zaljubljuje se u Isaaca. Nesigurna u svoju odluku, napušta Isaaca i vraća se Yaleu, na temelju čega možemo zaključiti kako je izrazito neodlučna.

Tracy je učenica srednje škole Dalton. Lijepa je, optimistična i vesela osoba. Zaljubljena je u 30 godina starijeg muškarca, Isaaca. Iako toliko mlađa od svog partnera, zrelijeg je ponašanja. Ona je romantična te idealizira Isaaca, a on ju uvjerava kako se ne treba vezati za njega. Ipak, ona je predana toj vezi. Isaac je vjerovao kako Tracy ne može shvatiti njihov odnos

ozbiljno. Njegov krhki ego nije se mogao nositi s njenom zrelošću pa stoga prekida s njom. Kasnije ju moli za oprost, ali ona odlučuje da joj je obrazovanje važnije od muškarca te odlazi u London na fakultet.

Lik čiju analizu ne smijemo izostaviti je Isaacov najbolji prijatelj Yale. On je također intelektualac kao i Isaac, a radi kao profesor na fakultetu. Yale je naočit i sve mu polazi „od ruke“. On je u braku s Emily 12 godina, no nevjeran je i nalazi se s Mary. Time dokazuje da ne poštuje svoju suprugu te više nije zaljubljen u nju, a na kraju ju i ostavlja te odlazi s Mary. Yaleu je bitno kakvo drugi mišljenje imaju o njemu. Iako smatra da je gužva u New Yorku nepodnošljiva, on odlučuje kupiti Porschea, vrlo skupi automobil koji si ne može svatko priuštiti. Također, Yale je vrlo neodlučan i sebičan. Ne može odlučiti želi li ostati u braku s Emily ili ne te postupa onako kako želi, bez kajanja i bez suosjećanja prema Maryinim i Emilyinim osjećajima.

Manhattan je jedan od „opuštenijih“ Allenovih filmova, a Allen je izjavio kako je tematika ovog filma problem življenja ispunjenim životom usred „zagađenja“ suvremenom kulturom. Film je prožet prelijepim umjetničkim kadrovima New Yorka koji prikrivaju dublji problem. Veliki paradoks ovog djela je da iznad predivnih struktura nebodera i sofisticiranih života likova vidimo prilično banalnu i okrutnu formu neispunjenih želja koja se izražava na distorziran i destruktivan način. To primjećujemo u nemogućnosti likova da se predaju jednom partneru i njihovu konstantnom ljubavnom nezadovoljstvu (Girgus, 2002: 67, 77).

Slika 3: Woody Allen i Mariel Hemingway na setu filma *Manhattan*¹⁰

¹⁰ izvor: The New York Times: <https://www.nytimes.com/2018/03/01/style/woody-allen-manhattan.html> (pristup: 06.09.2020.)

4.3 *Hannah i njezine sestre*

Treći film koji ćemo analizirati jest *Hannah i njezine sestre*. To je drama i komedija u jednom iz 1986. godine, a Hannu glumi Mia Farrow, tadašnja djevojka Woodyja Allena. S njom je Allen snimio 13 filmova, a izjavio je da je ona nevjerojatna glumica. Ovaj film osvojio je Oscara 1987. godine za najbolju sporednu glumicu, najbolji originalan scenarij i najboljeg sporednog glumca.

Film se dijeli na više segmenata te se prikazuju životi likova koji su međusobno povezani. Prvo se prikazuje Hannah i njezina obitelj na Dan zahvalnosti. Saznajemo da ona ima dvije sestre – Holly i Lee, a njen muž Elliot zaljubljen je u Lee. Na proslavi Dana zahvalnosti Elliot se pokušava obuzdati i sakriti ljubav koju gaji prema Lee, no ne polazi mu za rukom jer ona počinje sumnjati u njegove simpatije. Također saznajemo i da je Holly rastavljena, bivša ovisnica o kokainu koja pokušava postati glumica, no to joj baš ne polazi „za rukom“. Holly je odlična kuharica pa se odluči (uz glumu) baviti cateringom. Zbog toga zamoli Hannu da joj posudi novac kako bi sa svojom kolegicom započela poslovanje, na što Hannah pristaje bez prigovora. Doznajemo da je Lee u vezi s mnogo starijim umjetnikom Frederickom koji lako mijenja raspoloženja i koji joj se nije želio pridružiti na proslavi. Elliotov poznanik koji je kupio novu kuću, u potrazi je za novim umjetničkim slikama te njih dvojica odlaze k Fredericku i Lee. Elliot i Lee ostaju sami na trenutak te ju on poljubi. Ona mu priznaje kako i ona gaji osjećaje prema njemu i tako započinje njihova afera. On joj govori kako će zbog nje ostaviti Hannu, no nikada to ne učini. Holly na poslu upoznaje markantnog muškarca u kojeg se zaljubljuje. On ju izvede na spoj u operu, no ona kasnije dozna kako se s njim nalazi i njena prijateljica April te tako propada njihovo prijateljstvo i zajedničko poslovanje. Nakon mnogo propalih audicija, Holly odlučuje napisati scenarij te ponovo moli Hannu da joj posudi novac. Pojavljuje se i Mickey, Hannin bivši muž s kojim ima blizance¹¹. Hannah i Mickey su u toliko dobrim odnosima nakon rastave da mu ona čak dogovara spoj sa svojom sestrom Holly. No, taj spoj bude katastrofalan te se njih dvoje posvađaju. Mickey koji inače radi na televiziji daje otkaz te odlučuje preispitati sam sebe. Iako je židovskog podrijetla, istražuje koja religija bi mu najbolje odgovarala, no na kraju odustaje od toga. Ubrzo susreće Holly u prodavaonici ploča gdje se sa smijehom prisjećaju svojeg užasnog spoja. Ona mu govori kako je počela pisati te mu kasnije pročita jedan od svojih scenarija. Mickey se oduševljava te se njih dvoje zaljubljuju. Film

¹¹ Blizanci nisu Mickeyjevi jer je on sterilan. (*Hannah and Her Sisters*, 1986.)

završava drugim Danom zahvalnosti gdje vidimo da su Lee i Elliot prekinuli svoju aferu jer se Lee zaljubila u drugog muškarca s kojim je sada u braku. Elliot i Hannah su i dalje zajedno te on pokušava „zakopati“ svoje osjećaje prema Lee. Također, saznajemo kako su u brak stupili i Mickey i Holly te su sretno zaljubljeni, a ona mu otkriva da je trudna.

Mickey je većinom prikazan izvan primarne priče. On se u cijelu tu situaciju upliće tek na kraju kada započinje vezu s Holly. Mickey je pisac scenarija i televizijski producent koji naporno radi, a posao mu je gotovo uvijek stresan jer nadležni producenti konstantno donose neke preinake. Mickey je veliki hipohondar, neprestano posjećuje doktora te ga zabrinjavaju apsurdne stvari. Jednog dana osjeti zujanje u uhu te se odluči obratiti doktoru. Nakon napravljenih pretraga, doktor govori kako mu je oslabio sluh i šalje ga na daljnje pretrage. Naravno, Mickey odmah počne sumnjati na tumor mozga i dok čeka rezultate novih pretraga, vrlo je nervozan, anksiozan i pada u depresiju. Uvjeren je da umire te zbog toga ne može ni spavati. Veliki je pesimist i vidi samo najgore u životu, a iritiraju ga oni vesele naravi i dobrog raspoloženja. Također, frustriraju ga i oni koji nisu istog mišljenja kao on. Kad napokon Mickey doznaje kako su rezultati negativni i da je savršeno zdrav, oduševljen skačući odlazi iz bolnice. No, ubrzo ga ta sreća prođe jer shvati da je život prolazan i da svi umiru. Odlazi na svoje radno mjesto i daje otkaz te se odluči posvetiti vjeri. Njegovi roditelji nisu oduševljeni tom odlukom jer su oni židovskog podrijetla. Mickey se želi preobratiti na kršćanstvo te je uvjeren da ako počne vjerovati u Boga, da će otići u raj. S vremenom mu kršćanstvo dosadi pa odlazi do pripadnika Hari Krishne, ali ga ni to ne oduševljava. Sreću pronalazi u Holly koja daje smisao njegovu životu i kojoj govori da se nikada nije ni nadao kako će nekoga voljeti kao nju. Taj kraj netipičan je za Mickeyjevu osobnost jer je pomalo romantičan, a on je vrlo pesimistična osoba koja uvijek pronalazi nešto loše u svakoj situaciji. On ne može pronaći smisao života jer je konstantno fokusiran na smrt i umiranje.

Iako je u nazivu filma glavni lik Hannah, u radnji se ona ne prikazuje toliko često kao ostali likovi. Hannah je poveznica svih likova u filmu, ali ona je zapravo zanemarena od strane drugih. Ona je brižna, draga i topla osoba koja udovoljava svima koji ju okružuju, a ponajviše svom mužu Elliotu. Njihov odnos je dobar i prijateljski te nema mnogo svađa između njih, no za Elliota to nije dovoljno. On ne može obuzdati svoje osjećaje i privlačnost koja ga vuče k Hanninoj sestri Lee. Pošto se njih dvoje skrivaju od Hanne, možemo zaključiti da su vrlo sebični. Ugađaju samo svojim željama i potrebama i ne razmišljaju o posljedicama i Hanninim osjećajima. Sebična je i njena druga sestra Holly koja ju neprestano traži novac. Ona je „propala“ glumica koja se ne želi suočiti s realnošću i ne želi se zaposliti, stoga joj Hannah

uvijek novčano pomaže bez prigovora. Hannah je nesebična do te mjere da joj ugovori spoj sa svojim bivšim mužem. Kao što je već napomenuto, u filmu su prikazane dvije proslave Dana zahvalnosti koje u cijelosti pripremi Hannah, što možemo shvatiti kao metaforu cijelog filma. Hannah je osoba koja pripremi jelo i servira ga, a drugi se počaste bez prevelike zahvale. Tako kroz cijeli film svi likovi nešto traže i očekuju od nje dok im ona ispunjava želje.

Ono što još možemo uočiti u filmu su Allenove osobnosti skrivene u tri lika – Mickeyju, Elliotu i Fredericku. Mickey je hipohondar kojeg muči smisao života i u krizi je srednjih godina. On je najbliži njegovim „klasičnim“ tipovima intelektualaca koji su dotad prikazivani te je on tip osobe kakvim je Allena doživljavala javnost. Elliot je zbunjena osoba i bez čvrstog karaktera koja podliježe svojim potrebama i osjećajima te se ne može obuzdati. On predstavlja Allenovu osjećajnu stranu koja dotad nije bila prikazana. Frederick je cinik, osoba kojoj je teško udovoljiti i koja pronalazi manu u svemu. On je dio Allena koji se podsmjehuje svima i smatra da je intelektualno iznad ostalih.

Slika 4: Scena iz filma *Hannah i njezine sestre* koja prikazuje Hannu, Holly, Lee i Mickeyja¹²

4.4 Razarajući Harry

Razarajući Harry je komedija iz 1997. Ovo je Allenov 27. film. Vrlo neobičan, u nekim trenucima pomalo neshvatljiv. Od svih filmova koje smo analizirali, ovaj je zasigurno najvulgarniji što će se bolje obrazložiti kasnije u analizi filma. Film je istovremeno vrlo komičan i poprilično uznemirujući.¹³

¹² izvor: JustWatch: <https://images.justwatch.com/backdrop/176272697/s1440/hannah-and-her-sisters> (pristup: 06.09.2020.)

¹³ Film se može smatrati uznemirujućim jer se prikazuju razne neobične priče. Jedna od njih je priča Harryjevih roditelja u kojoj on tvrdi kako je njegov otac, prije nego što se vjenčao s Harryjevom majkom, bio u braku. U tom braku varao je svoju suprugu, a da to prikrije usmratio je nju, njeno dvoje djece i ljubavnicu sa sjekirom. Kako bi sakrio dokaze pojeo ih je. (*Decoustricing Harry*, 1997.)

Jedne noći Lucy dolazi k Harryju. Pročitala je njegovu novu knjigu u kojoj protagonistica Leslie ima aferu sa sestrimin mužem Kenom. Ona je puna gnjeva jer je roman napisan na temelju njene i Harryjeve afere. Zbog toga vadi pištolj iz svoje torbe i prijeti mu kako će se ubiti. Harry ju ismije, a ona u tom trenutku odlučuje kako će ubiti njega. On ju pokušava smiriti te joj prepričava radnju njegovog novog romana. Kod svog psihoterapeuta Harry uvidi kako se nije promijenio još od svojih adolescentskih dana. Govori psihoterapeutu kako će mu biti dodijeljena nagrada na sveučilištu koje je pohađao, ali se osjeća loše jer nema pratnju. Psihoterapeut mu predloži neka povede sina. Harry odlazi k svojoj bivšoj ženi Joan da joj obrazloži ideju koju mu je dao psihoterapeut, no ona to odbija. Govori mu kako on loše utječe na njihovog sina Hilliarda. Ona je također ljuta na njega jer je i njihov odnos opisao u jednom od svojih romana. Harry susreće prijatelja Richarda koji je zabrinut za svoje zdravlje. Zajedno odlaze u bolnicu gdje saznaje kako je odličnog zdravlja, a sve njegove sumnje o problemu sa srcem su otklonjene. Harry poziva Richarda na dodjelu nagrade, no on mu govori da je taj dan zauzet. Nakon toga, Harry se nalazi sa svojom bivšom djevojkom Fay koja mu otkriva kako je zaručena. On se uzruja i preklinje ju da to ne učini. Ona mu govori kako je zaljubljena u njegovog prijatelja Larryja i kako se vjenčanje održava sljedeći dan, što on jako taško prihvaća. Tu noć mu se pridružuje prostitutka Cookie koju Harry kasnije poziva na dodjelu nagrade. Ona pristane poći s njim, a on joj za tu uslugu plaća 500 dolara. Sljedeće jutro Richard se neočekivano pridružuje Harryju i Cookie. Na putu do sveučilišta Richard iz šale predloži Harryju da „otme“ vlastitog sina što on i učini. Putem nailaze na zabavni park i tamo zastanu pa nakon toga posjećuju Harryjevu polusestru Doris. Ona je Židovka i ne sviđa joj se način na koji Harry prikazuje judaizam u svojim pričama. Također, putem on susreće i svoja dva lika iz knjige – Helen i Kena zbog kojih je primoran prihvatiti bolne trenutke u svom životu. Prije nego što stignu na sveučilište, Richard umre u autu. Zbog toga Harry dobije napad panike, ali Cookie mu pomaže da se smiri. Šećući sveučilištem dolazi Joan s policijom te privode Harryja jer je oteo dijete (Hilliarda) i Cookie jer posjeduje drogu. Nakon toga vidimo kadar s Harryjem koji sjedi u ćeliji, a jamčevinu mu plaćaju Fay i Larry. Oni su prekinuli svoje vjenčanje kako bi mu mogli pomoći, a nakon rasprave on im daje svoj blagoslov te tako završava film.

Harry Block je po zanimanju pisac. Njegova se fikcija uvijek podudara s činjenicama iz njegova života, odnosno radnja njegovih romana zasnovana je na stvarnim događajima, što rezultira time da povrijedi one osobe koje su uključene u priču. On opisuje svoje dosadašnje brakove i afere, svoje probleme i iskustva s prostitutkama. Harry ne traži dopuštenje od osoba

koje je opisao u romanima, već ih iskorištava kako bi napisao uspješno djelo, a to nam govori kako je on sebična, egocentrična i nezrela osoba. Unatoč tome njegove knjige su pozitivno prihvaćene, zbog čega čak dobiva i nagradu s fakulteta koji je nekada pohađao. Harryjev ljubavni život je u rasulu. Nikada se ne može fokusirati samo na jednu žensku osobu. Kada stupi u vezu, nakon određenog vremena zasiti se svoje djevojke ili supruge te započinje aferu s drugom. Zbog toga je Harry rastavljen tri puta te je izmijenio mnogo djevojaka s kojima je većinom u lošem odnosu. Ponekad se viđa s prostitutkama, a žena koju voli (Fay) udaje se za njegovog prijatelja. Iako je govorio Fay kako se ne smije zaljubiti u njega, sada je uzrujan što se to i ostvarilo. On kao i svi intelektualci u odabranim filmovima Woody Allena¹⁴ živi u New Yorku te posjećuje psihoterapeuta, a u svom životu promijenio ih je šest. Harry je neurotičan i zaluđen ženama, ciničan i sarkastičan, no istovremeno vrlo talentiran. Svakodnevno konzumira alkohol i tablete za smirenje. On očekuje od drugih da mu se prilagode¹⁵, a muči ga stvaralačka kriza što mu se do sada još nije dogodilo. Njegova fikcija je za njega bijeg od stvarnosti jer ne shvaća smisao života, a Harry za sebe govori kako je depresivna osoba kojoj jedino preostaje njegova imaginacija. Možemo reći da je uspješan u svom svijetu mašte, ali neuspješan u onom stvarnom, realnom.

U filmu se prikazuje njegova druga žena Joan. Ona je psihologinja koja je u početku bila Harryjeva psihoterapeutkinja, no kasnije se zaljubljuju jedno u drugoga. Nažalost, njihov brak je uništen kada Joan saznaje da Harry ima aferu s njenom pacijenticom. Joan to ne može oprostiti Harryju te mu zbog toga ne dopušta da često viđa njihova sina. Ona smatra da Harry nije dobar uzor sinu te da mu „puni glavu“ neprikladnim informacijama. Za Joan je Harry varalica, alkoholičar i ovisnik o tabletama za smirenje.

Lik koji je uvijek prisutan u Allenovim filmovima jest prijatelj intelektualca. U ovom filmu to je Larry, njegov kolega, avanturist i naočit muškarac. Nakon što Harry upozna Larryja s Fay, ona ga ostavlja i zaljubljuje se u njegovog prijatelja. Ovaj splet okolnosti pomalo podsjeća na radnju iz filma *Manhattan*.¹⁶ Larry je suprotnost Harryju – on voli putovati i živjeti „punim plućima“, opuštena je i optimistična osoba koja ne razmišlja o prolaznosti života i ne zamara se veličinom svemira.

¹⁴ Osim Gila Pendera iz filma *Ponoć u Parizu*.

¹⁵ U filmu je prikazana priča muškarca koji je „izvan fokusa“. Za druge on je mutan, a njegova obitelj primorana je nositi naočale kako bi ga jasno vidjela. Time nam Allen sugerira kako se on ne želi ni zbog koga mijenjati te očekuje da se svi prilagode njemu. (*Midnight in Paris*, 2011.)

¹⁶ U filmu *Manhattan* Mary, djevojka intelektualca Isaaca, ostavlja ga zbog njegovog prijatelja Yalea. (*Manhattan*, 1979.)

Osim što nas situacija s Fay i Larryjem podsjeća na *Manhattan*, u ovom filmu postoje sličnosti i s Allenovim filmskim ostvarenjem *Hannah i njezine sestre*. Na početku filma prezentirana je situacija gdje suprug jedne sestre vara svoju suprugu s njezinom sestrom. Ista ta tematika obrađuje se u djelu *Hannah i njezine sestre* kada Elliot vara Hannu s Lee. Radnja ovog filma prikazana je retrospektivno isto kao i u *Annie Hall* gdje glavni lik povezuje sve dijelove u jednu cjelinu. Stoga možemo zaključiti kako je ovaj film jedna velika kompozicija sastavljena od više elemenata prisutnih i u ranijim Allenovim filmovima.

4.5. *Ponoć u Parizu*

Ponoć u Parizu romantična je komedija s elementima fantazije. Film je iz 2011. godine, a glavnog protagonista glumi Owen Wilson. Ovo je jedini film koji analiziramo u kojem se ne pojavljuje Woody Allen pa čak ni u sporednoj ulozi. Film je osvojio Oscara za najbolji originalni scenarij, no dobitnik je i mnogih drugih nagrada. Drugačiji od Allenovih dotadašnjih filmskih ostvarenja, ovaj film ne prikazuje samo još jednog nostalgичnog lika, već i način na koji se nosi sa sadašnjošću i nezadovoljstvom vlastitog života, o čemu će biti više riječi u samoj analizi filma i likova.

Gil Pender, uspješan je Hollywoodski scenarist koji postaje nezadovoljan svojim životom i poslom. Odlučuje napisati roman. Iako se inače bavi pisanjem, nikada do sada nije se pozabavio ovim književnim žanrom. On i njegova zaručnica Inez zajedno s njenim roditeljima odlaze u Pariz, grad koji Gil obožava i idealizira. On uvjerava Inez kako bi se trebali preseliti u Pariz, no nju ta ideja ne oduševljava. Ona mu obznani da nikada ne bi mogla živjeti negdje drugdje osim u Americi. Također, Inez ne podupire Gila u pisanju romana te smatra kako je to njegova prolazna faza. Slučajno susreću Inezine prijatelje, par Paula i Carol. Inez smatra Paula vrlo pedantnim, elegantnim i izrazito intelektualnim čovjekom. No, Paul je zapravo osoba koja voli nametati sebe i svoje znanje drugima pa to Gila nervira. Gil je opsjednut Parizom iz 1920. i smatra kako su to bile njegove zlatne godine, a Inez i Paul to kritiziraju. Oni zajedno odlaze u razgledavanje grada i muzeja gdje se Paul porječka s vodičem jer smatra kako informacije nisu istinite. Navečer, Gil i Inez odlaze na večer kušanja vina gdje Gil popije previše. Inez odlazi plesati s Paulom i Carol, a Gil odluči šetati ulicama Pariza. U ponoć susreće antikni automobil, baš onakav kakav su vozili bogataši 20-ih godina prošloga stoljeća. U automobilu se nalazi par osoba koje ga nagovore da im se pridruži. Njemu bude pomalo neobično što su svi staromodno obučeni, ali istovremeno mu to godi jer se osjeća prihvaćeno. Odlazi na proslavu gdje upoznaje

Zeldu i Scotta Fitzgeralda te ostane u čudu. U početku ne može vjerovati gdje se nalazi, no ubrzo prihvaća tu situaciju te odlazi s bračnim parom Fitzgerald u obližnju gostionicu. Tamo upoznaje Ernesta Hemingwaya, a on i Zelda se porječakaju te Fitzgeraldi napuštaju gostionicu. Gil otkriva Hemingwayu kako piše roman, a on mu predloži da taj roman prosljedi Gertrude Stein. Hemingway ga uvjerava kako je to odlična ideja i da će mu ona reći najbolje i najiskrenije mišljenje. Gil oduševljen tom idejom, obećava Hemingwayu kako će mu sutra donijeti roman. On odlazi iz gostionice, ali se nakon par koraka odlučuje vratiti, no tada gostionica više ne postoji. Prikazuje se Pariz iz 2011. godine te Gil odlazi u hotel gdje od uzbuđenja ne može zaspati. Drugo jutro, Gil podijeli svoje iskustvo sa Inez, na što mu ona odgovara da nije pri zdravoj pameti. Dan provedu s njenom majkom u prodavaonici namještaja, a navečer Gil uspije nagovoriti Inez da mu se pridruži u još jednoj avanturi. Ona ga napušta prije ponoći te on ponovo sam ulazi u antikni auto. Gil i Hemingway zajedno odlaze k njegovoj prijateljici Gertrude Stein koja mu obećava kako će iste večeri početi čitati roman. Tamo se nalaze i Pablo Picasso te njegova ljubavnica Adriana. Gertrude pročita naglas par redaka Gilova romana, a Adriana mu otkriva kako joj se roman sviđa. Gil je fasciniran Adrianom – ona je prelijepa žena, blagih i skladnih crta lica te vrckave naravi. Simpatična je osoba s kojom je svaki razgovor ugodan. U njihovom prvom razgovoru otkriva mu kako je oduvijek željela živjeti u Parizu u vrijeme Belle Époque¹⁷. Hemingway, Picasso i Adriana pozivaju ga da im se pridruži u proslavi, no on ih odbija i odlazi u hotel te ponovo ne može zaspati od uzbuđenja i sreće. Drugi dan, Gil, Inez i njezina majka odlaze na tržnicu gdje Gil upoznaje Francuskinju koja prodaje gramofonske ploče. Njih dvoje vode zanimljiv razgovor, no prekida ih Inez i govori mu kako će im se pridružiti Paul i Carol. Oni odlaze u muzej gdje se, naravno, Paul ponovno razmeće svojim pseudoznanjem, ali nakon njegove krive informacije o Picassu, Gil ga ispravlja što pomalo razljuti Inez. Gil odbija pridružiti se Inez i njenim roditeljima na večeri, a njih to zabrine. On ponovo odlazi u prošlost te se nađe na proslavi Fitzgeraldovih. Tamo susreće Adrianu s kojom provede cijelu noć. Ona ga istovremeno oduševljava i privlači. Kasnije se nađu u gostionici gdje ga Adriana napušta, a upoznaje Salvadora Dalija, Man Raya i Luisa Buñuela. On im govori kako dolazi iz budućnosti, ali njih to ne zaprepasti. Drugo jutro odbija otići s Inez i njenim prijateljima na izlet te odluči ostati sam. Zbog toga postaje sumnjiv njenom ocu koji unajmi privatnog detektiva koji će pratiti Gila. Tu noć, Gil odlazi k Gertrude kod koje saznaje da je Adriana ostavila Picassa te se pridružila Hemingwayu na putu u Južnu Afriku.

¹⁷ Belle Époque je izraz dodijeljen periodu francuske povijesti u prvom desetljeću 20. stoljeća. Ovaj period poznat je (posebice u Parizu) po bezbrižnom životu viših društvenih slojeva, zabavama i uglađenim pustolovinama. (*Hrvatska enciklopedija*, pristup: 26.9.2020.)

Govori mu da joj se sviđa njegov roman, ali mu daje par smjernica kako ga učiniti još boljim. Sljedeći dan Gil ponovo odbija odlazak na izlet, ovaj put s Inez i njenim roditeljima te odluči šetati gradom. Ponovo susreće dragu Francuskinju kod koje kupuje gramofonsku ploču. Nedugo nakon toga kupuje Adrianin dnevnik iz 1920. u kojem pročitava da je zaljubljena u Gila. U dnevniku opisuje svoj san u kojem joj Gil poklanja naušnice i izjavljuje ljubav. Gil oduševljen, odlazi u hotel i priprema se za noćni spoj. Odluči Adriani pokloniti Inezine naušnice, no njegov plan je narušen jer su se Inez i roditelji vratili ranije. Gil odlučuje kupiti nove naušnice i ponovo odlazi u prošlost. Odnosi Gertrude prepravljeni primjerak svoga romana, a ona mu govori da su Hemingway i Adriana prekinuli svoju aferu te da se ona nalazi na proslavi. Gil odluči potražiti Adrianu, a kasnije odlaze zajedno prošetati. Gil poljubi Adrianu i govori joj kako je zaljubljen u nju, a ona je oduševljena njegovim poklonom. Pored njih prolazi starinska kočija pa zajedno odlaze u još dublju prošlost – u vrijeme Belle Époque. Adriana je oduševljena i moli Gila da se ne vraćaju u sadašnjost, a on joj otkriva kako on nije iz njenog vremena. Ona odlučuje ostati, a on se vraća u 1920. Tamo mu Gertrude obznani da joj se prepravljeni primjerak romana izrazito sviđa, što Gila čini sretnim. On se vraća u sadašnjost, a sljedeće jutro se porječka s Inez. Ona mu otkriva kako ga je prevarila s Paulom, no on tu informaciju prihvaća ravnodušno. Govori joj kako bi najbolje bilo da se razidu te odlazi iz hotela. U sljedećim scenama vidimo Gila koji hoda Parizom i saznajemo da se odlučio preseliti u taj, njemu najdraži grad. Šećući susreće poznatu Francuskinju koja mu otkriva da se zove Gabrielle, a on ju poziva na piće te njih dvoje zajedno odlaze.

Cijeli film prožet je nostalgijom. Unatoč Gilovim nostalgičnim odlascima u prošlost, ovo je također i priča o prihvaćanju sadašnjosti. Njegova putovanja promijenila su njegov pogled na svijet i pomogla mu odrediti što to nedostaje u njegovom sadašnjem životu. Također, to mu je dalo snage da se suoči sa svojim problemima i nađe njihovo rješenje – a kao primjer možemo spomenuti njegovo upoznavanje s Adrianom. Nakon što se susreo s njom, shvatio je kako se treba osjećati zaljubljena osoba te kakve ona osjeća pobjeđuje u njemu. To je rezultiralo time da osvijesti kako on u stvari ne voli svoju zaručnicu te napušta tu nesretnu vezu.

U ovom filmu možemo prepoznati dvije vrste Gilovih nostalgija. Prva je ona u kojoj žudi za Parizom 20-ih godina prošloga stoljeća. On čezne za vremenom koje nije doživio i umjetnicima koji su tada stvarali. Smatra da je to bilo zlatno doba Pariza te da su tada stvorena najbolja umjetnička (likovna, književna i glazbena) djela. Ova vrsta nostalgije nije neobična jer mnogi ljudi žele iskusiti život u prošlom dobu. Stoga danas ljudi organiziraju i posjećuju srednjovjekovne festivale ili *rockabilly* koncerte, ali i samo čitanje starih knjiga nam pomaže

da posjetimo neka prošla vremena. Druga vrsta nostalgije koja prožima Gila je nostalgija za njegovim prošlim životnim vremenima. Oduvijek je htio postati veliki pisac kao Hemingway ili Stein, no život ga je odveo u drugom smjeru te se njegovi snovi nisu ostvarili. Zbog toga odlučuje realizirati ono o čemu je uvijek sanjao. Taj roman sprječava Gila da se izgubi u prošlosti jer je želja za njegovim ostvarenjem jača od uživanja u prošlim vremenima. Također, nostalgiju možemo interpretirati i kao vrstu fantazije, a ona se smatra obrambenim mehanizmom koji dozvoljava osobi da se lakše nosi s problemima i blokira loša iskustva ili događanja. Priča kulminira trenutkom kada Gil prekida svoju fantaziju i shvati da prošlost nije toliko zlatna, a njegova sadašnjost nije loša. Kada Adriana ostaje u prošlosti (19. stoljeću), on shvaća da svaka osoba smatra prošlost boljim vremenom te da treba živjeti svoj život i iskoristiti preostalo vrijeme na najbolji mogući način. Inezin prijatelj Paul, lik koji je čista suprotnost Gilu, smatra kako je nostalgija poricanje bolne sadašnjosti. To je donekle istina, no Gil se nije „izgubio“ u prošlom vremenu, nego je to bio način na koji se on nosio sa svojim problemima. Ponekad osobe koje su sklone nostalgичnim fantazijama imaju negativan pogled na svoju prošlost te manje uživaju u sadašnjim odnosima s drugima – što prepoznamo u Gilovoj i Inezinoj vezi.

Gil se zasigurno razlikuje od drugih Allenovih intelektualaca. On ne živi u New Yorku, nije rastavljen i ne posjećuje psihologa. Naravno, on radi na televiziji, odnosno televizijski je scenarist baš kao i ostali Allenovi intelektualci. Živi u Los Angelesu, ali žudi za preseljenjem u Pariz. Za razliku od Alvy Singera, Gil nema ništa protiv Los Angelesa, no zasigurno smatra taj grad površnim. On čezne za povijesnim zgradama, divnim ulicama i francuskom kulturom. U Parizu ga oduševljavaju i najmanje sitnice pa tako i kiša koja ga obrađuje i koju u Parizu smatra čarobnom. Iako je vrlo uspješan u svojoj profesiji i dobro zarađuje, ona ga duševno ne ispunjava. On piše scenarij za scenarijem i smatra to komercijalnim zanimanjem koje ne zadovoljava njegovu kreativnost. To ga inspirira da ostvari svoj san i napiše roman. U središtu njegovog romana je čovjek koji se bavi antikvitetima. Ovdje uočavamo kako Gil piše o osobi koja je nostalgичna i žudi za prošlošću baš kao i on. Iako je vrlo inteligentan, on se ne razmeće svojim znanjem. Staložen je i vesele ga sitnice, a to je najveća razlika između ostalih Allenovih intelektualaca iz drugih analiziranih filmova. Oni su uvijek pesimistični i ne vide smisao života, no Gil pronalazi ljepotu i u najjednostavnijoj kiši. Također, Gil nije ciničan. Možemo zaključiti da se u njemu stvara potreba ismijati Paula kada im govori krive informacije, no on to zadržava za sebe te ga ispravlja na pristojan način.

Gil je zaručen s Inez. Ona dolazi iz imućne obitelji, a ne spominju se njen brat ni sestra pa možemo zaključiti da je jedinica. Stoga su joj roditelji udovoljavali i odgojili je da bude materijalist. Njena majka konstantno izgovara frazu „Jeftino je jeftino!“ pa tako zaključujemo da je navikla živjeti luksuznim načinom života. Inez ne podržava Gila u ostvarenju njegovih snova i za nju je apsurdna njegova opsesija Parizom. Ona ne vidi razlog zašto on želi odustati od svoje profesije i napisati roman; njoj je važno da Gil dobro zarađuje. Iako je njen zaručnik inteligentan i cijeni umjetnost, ona ipak preferira slušati Paula koji se razmeće informacijama bez obzira jesu li one istinite ili ne. Divi mu se te smatra kako je on inteligentniji od Gila. Inez, materijalistički odgojena, naučila je dobiti što god poželi pa stoga ne cijeni ono što ima, nego uvijek želi ono što nije njeno. Zbog toga ona čak i prevari Gila s Paulom, a kasnije se ne kaje zbog toga.

Paul je Inezin prijatelj iz djetinjstva koji posjećuje Pariz sa svojom partnericom Carol istovremeno kada i ona. Želi ostaviti dojam da je kulturološki obrazovan i da posjeduje mnogo znanja o francuskoj umjetnosti i svijetu općenito. Iako često koristi frazu „Ako se ne varam...“ gotovo uvijek su njegove informacije krive i nepromišljene. Smatra da je neprestano u pravu i ne dozvoljava drugima da ga uvjere u suprotno.

Osoba koja je također vrlo važna u ovoj priči je Adriana, lik iz prošlosti. Ona je mlada, lijepa Francuskinja, ljubavnica Picassa i Hemingwaya koja se kasnije zaljubljuje u Gila. Ona, kao i Gil, želi živjeti u drugoj eri te mašta o razdoblju za vrijeme Belle Époque. Vječito puši, a to možemo povezati s francuskim doživljavanjem cigareta kao glamuroznim modnim dodatkom. Za razliku od Gila, ona ostaje u prošlosti i ne želi se vratiti u svoju sadašnjost. Ona u Gilu pobuđuje osjećaje koje nije osjetio s Inez, a ti mu osjećaji „otvaraju oči“ i on shvati kako nije zaljubljen u svoju zaručnicu. Za Gila je Adriana jedno veliko iskušenje. Ona ga izrazito privlači te se on trudi ostati vjeran svojoj zaručnici.

Još jedan od likova kojeg možemo povezati s Gilom jest Scott Fitzgerald. Njega Gil susreće prvu noć, a bračni par Fitzgerald su prva dva slavna lika s kojima se upoznaje. Scott, kao i Gil, ima simpatičnu, no kompliciranu ženu/zaručnicu. Kako bi im osigurali luksuzan život, obojica su primorani odbaciti svoje želje i koristiti vlastiti talent u komercijalne svrhe. Također, obojica kasnije u životu žale što su podlegli željama svojih žena te odlučuju napisati romane s tematikom izvan svoje ere.

6. ZAKLJUČAK

Woody Allen poznat je po svojim satiričkim komedijama. Njegovi su filmovi specifični te izazivaju podvojena mišljenja publike i kritičara, a često ih ljudi smatraju i uvredljivima. U središtu njegovih filmova najčešće su njujorški intelektualci koje poistovjećuje sa samim sobom, a prikazuje ih tragikomično bez dlake na jeziku. Ti likovi su refleksija njegove osobnosti koja je često preuveličana i pritom ismijana. Oni su gotovo uvijek predstavnici američke više klase, žive u New Yorku, redovito posjećuju psihoterapeuta, vole gledati filmove, čitati knjige, ići u kino, slušati jazz i zbunjeni su po pitanju svojih odnosa sa ženama, no one ih smatraju vrlo šarmantnima. Prisjećaju se svojeg djetinjstva, bivših veza te analiziraju vlastiti život, u isto vrijeme ismijavajući ostale koji ih okružuju. Allen nerijetko i glumi te intelektualce te na taj način još više unosi svoju osobnost u lik koji glumi.

U ovom radu opisivani su likovi intelektualaca u filmovima Woodyja Allena. Analizirani su Alvy Singer (*Annie Hall*), Isaac Davis (*Manhattan*), Mickey (*Hannah i njezine sestre*), Harry Block (*Razarajući Harry*) i Gil Pender (*Ponoć u Parizu*). Ono što smo proučili su sličnosti i razlike među likovima te na koji način oni sliče Allenu. Analiza je pokazala promjenjivost njihove pesimistične naravi i jačinu vulgarnosti¹⁸ ovisno o vremenu¹⁹ nastajanja filma – Alvy Singer prikazan je pomalo kao mekušac, dok je Harry Block ogorčen i nemilosrdan prema drugima. Gil Pender jedini je lik kojeg Allen nije glumio, a on je prezentiran drugačije od ostalih intelektualaca. Optimističniji je od drugih, sanjiv i romantičan.

Ono što se gotovo uvijek ponavlja u Allenovim filmovima jesu sporedni likovi koji su suprotnost glavnom liku, odnosno intelektualcu. Taj lik je uvijek privlačan i markantan, veliki zavodnik kojem se žene „bacaju“ u naručje. Također, ovaj lik je uvijek sretan, uspješan, puno zarađuje i zadovoljan je svojim životom. Allenov lik ga smatra pomalo glupim i neobrazovanim, no u isto vrijeme mu potajno zavidi jer ima sve ono čemu ovaj teži. Ovaj sporedni junak od velike je važnosti jer ga lik intelektualca smatra uzrokom vlastite nesreće – naprimjer, kad mu „otme“ ljubav njegova života. Taj lik je zapravo sve ono što bi Allen želio biti, ali mu se to ne ostvaruje, stoga ga ljubomora primorava da ga sagleda pun cinizma. Ženski

¹⁸ U scenariju, odnosno monologu ili dijalogu te također u scenama. Film *Razarajući Harry* uključuje eksplicitne scene u kojima se prikazuju spolni odnosi, vulgaran govor, konzumiranje alkohola i raznih opijata te općenito ekscentričan način života, dok ostali od analiziranih filmova ne sadrže takve kadrove. (*The Films of Woody Allen*, 1993.)

¹⁹ Ovisno o tome u kojem razdoblju Allenova života je film nastao. Iza Allena stoje mnogobrojne propale ljubavne veze te se to odrazilo i na njegovo filmsko stvaralaštvo. (*The Unruly Life of Woody Allen: A Biography*, 2000.)

likovi u Allenovim filmovima uvijek su atraktivne i kompleksne žene. Često su neodlučne i zrelije od lika intelektualca. One predstavljaju Allenov odnos sa ženama. Za Allena staložen ljubavni život bio je nemoguć, stoga je htio prikazati tu inferiornost žena u njegovom privatnom životu – za njega je staložena veza bila izvan dohvata. Također, zrelost ženskog lika trebala je naglasiti intelektualčevu nezrelost, odnosno Allenovu nezrelost i njegovu neodgovornost i neprilagodljivost u ljubavnoj vezi. Allenovi likovi intelektualaca se prema ženama i svojim partnericama imaju mentorski odnos jer ih vole podučavati o svemu što njih zanima kako bi ih prilagodili samom sebi.

Woody Allen nije samo jedan u nizu američkih redatelja. Njegova karijera traje više od šest desetljeća, a primio je brojne prestižne nagrade za svoja djela. Njegovi su filmovi realan odraz društva, a on ne pokušava ni na koji način ublažiti realnost u kojoj živi. To je razlog zbog čega su njegovi filmovi najvećim dijelom pozitivno prihvaćeni i hvaljeni od strane društva. Allenova filmska ostvarenja koja uključuju tipove intelektualaca zasigurno su obogatila svijet filma. Njegove komedije s likovima intelektualaca za Allena su bijeg od stvarnosti. Likovi intelektualaca predstavljaju Allena – svaki od njih dio je njega i prikazuje njegove stanje uma i duha u vrijeme nastanka filma. Likovi intelektualaca, kao i Woody Allen, ne vide smisao života u ovom nerazumnom svijetu te svaki od njih na svoj način pokušava pobjeći od realnosti. “Ironija je u tome što ja zapravo doista snimam eskapističke filmove, no oni nisu bijeg za publiku, već za mene”, tvrdi Allen (Lax, 2007: 366).

U ranijem poglavlju spomenuta je Šarčevićeva podjela na „fanatik“ i „cinik“ intelektualce. Ova podjela pogodna je i u sagledavanju Allenovih tipova intelektualaca jer svi od analiziranih intelektualaca predstavljaju upravo „cinik-intelektualce“. Narcisoidan, pasivan, pesimističan, neurotičan, nezadovoljan postojećim životom i zanesen vlastitim znanjem i moći karakteristike su svakog Allenovog lika intelektualca. Ti likovi su umjetnici koji se bore s krizom identiteta. Njihova seksualnost i ljubavni životi prikazani su samo površno, na tjelesnoj razini i bez mnogo emocija. Također, oni ne toleriraju tuđe neznanje i često iznose čvrst i negativan stav prema pseudo-intelektualcima, a nerijetko kritiziraju osobe s čijim se stavom ne slažu. Stoga, možemo zaključiti da Allenovi tipovi intelektualaca označavaju egocentrične „cinik-intelektualce“ koji se ne prilagođavaju okolini i koji radije žive u svijetu mašte nego u realnom životu.

7. LITERATURA

1. Allen, W. (2020) *Apropos of Nothing*, New York: Arcade Publishing
2. Bezić, Ž. (1988) 'Tko je i što je intelektualac?', *Crkva u svijetu* 23/1988.(4), str. 331-341. URL: <https://hrcak.srce.hr/85823> pristup: 06.09.2020.
3. Britannica. URL: <https://www.britannica.com/art/stand-up-comedy> [pristup: 15.9.2020.]
3. Dixon, W.W. i Foster, G. A., (2008) *A short history of film*. New Jersey: Rutgers University Press
4. Girgus, Sam B. (1993) *The Films of Woody Allen*. Cambridge: Cambridge University Press
5. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44292> [pristup: 06.09.2020.]
6. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=56575> [pristup: 15.09.2020.]
7. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. URL: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=6755> [pristup: 27.09.2020.]
8. Kovač, M. (2009) *Elita gora od rulje*. Zaprešić: Fraktura
9. Lax, E. (2007) *Conversations with Woody Allen: His Films, the Movies, and Moviemaking*. New York: Alfred A. Knopf
10. Manhattan Script. URL: http://www.script-o-rama.com/movie_scripts/m/manhattan-script-transcript-woody-allen.html [pristup: 07.09.2020.]
11. Meade, M. (2000) *The Unruly Life of Woody Allen: A Biography*. New York: Simon & Schuster Publishing
12. Moderne filmske intelektualne sinteze, (1970) *Crkva u svijetu* 5/1970(1), str. 91-94. URL: <https://hrcak.srce.hr/92354> [pristup: 06.09.2020.]
13. Šarčević, I. (2016) Intelektualac između fanatizma i cinizma. *Filozofska istraživanja*, 36/2016.(2), URL: <https://doi.org/10.21464/fi36207> [pristup: 06.09.2020.]
14. Šišak, M. (2013) CAMERA OBSCURA *Matka* 21/2013.(84), str. 247-249. URL: <https://hrcak.srce.hr/112922> [pristup: 06.09.2020.]

15. Turković, H. (2009) Filmski modernizam u ideološkom i populističkom okruženju. *Hrvatski filmski ljetopis* 59/2009. (93) URL: https://www.hrstud.unizg.hr/download/repository/Hrvoje_Turkovic_-_Filmski_modernizam.pdf [pristup: 06.09.2020.]
16. Zhang Yuruo, J. (2011) Citizen Kane Film Analysis. Scribd. URL: <https://www.scribd.com/document/53777027/Citizen-Kane-Film-Analysis> [pristup: 06.09.2020.]

Audiovizualni izvori:

1. Allen, W. (1977.) Annie Hall, igrani film, Jack Rollins & Charles H. Joffe Productions, Rollins-Joffe Productions
2. Allen, W. (1979.) Manhattan, igrani film, Jack Rollins & Charles H. Joffe Productions
3. Allen, W. (1986.) Hannah i njezine sestre, igrani film, Orion Pictures, Jack Rollins & Charles H. Joffe Productions
4. Allen, W. (1998.) Razarajući Harry, igrani film, Sweetland Films, Jean Doumanian Productions
5. Allen, W. (2008.) Ponoć u Parizu, igrani film, Mediapro, Versátil Cinema, Gravier Productions, Pontchartrain Productions, Televisió de Catalunya (TV3)